

ØST-VEST, VEST-ØST

Dzongsar Khyentse Rinpoche

Een af mine venner fra New York sendte mig fornylig en e-mailartikel med overskriften : "Fungerer tibetansk buddhisme i vesten?" Selvom min umiddelbare reaktion var noget defensiv, må jeg indrømme, at forfatteren

pegede på flere interessante punkter. Det kan måske synes nytteløst at jeg føjer endnu et synspunkt til en tilsyneladende endeløse debat, men længe før den moderne civilisation fejrede ytringsfriheden, understregede Buddha vigtigheden af at respektere fornuftig argumentation og at undersøge en vej i

stedet for blot blindt at følge den. Man kan dog ikke undgå at bemærke, at blind tro også er en realitet i vores "moderne" tid, endog i en sådan grad, at folk opgiver deres liv blot fordi een eller anden præst garanterer dem, at de kommer i himlen. Det er ikke blot vigtigt for os at bruge denne frihed til at undersøge vejen og dens autencitet, vi må også være meget opmærksomme på den kulturelle bagage, der følger med. Hvor meget af denne kultur behøver man at tage med i købet? Er det, at være en vesterlænding, ensbetydende med at man mangler et eller andet for at kunne blive buddhist? Eller er det lærerne, der skal gå på kompromis og tilpasse belæringerne til vesten?

I årevis har de tibetanske lamaer vundet både hjerte og sind hos mange i vesten. Mest fordi de repræsenterer buddhismens sofistikerede visdom, men også fordi de virker så blide og lattermilde. At de er en "truet art" hjælper også, og man kan altid finde en håndfuld ægte mestresom blikfang.

Denne indledende blinde forelskelse er dog ved at være ovre. Nogle vesterlændinge er også begyndt at få øjnene op for, at der er en stor forskel på buddhisme og tibetansk kultur.

Samtidig med at holdningerne i samfundet ændrer sig, godt hjulpet på vej af de moderne medier, så øges også den kritiske granskning af offentlige skikkelser og en skeptisk holdning til såkaldt "åndelige veje". For første gang er tibetanerne i almindelighed og lamaerne i særdeleshed blevet tvunget til at nyde den bittersøde smag af et frit samfund. For nogle opleves det mere og mere som en smertefuld erkendelse, at popularitet og succes koster. Modstæbende er tibetanerne også begyndt at acceptere, at forsøg på at indføre, hvad de opfatter som en overlegen livsform, ikke fungerer. Som mange i østen, holder tibetanerne også fast i hele deres kultur som værende det ultimative svar på alt, også det, de med fordel kunne give slip på. Som om det ikke var nok, har mange insisteret på, at deres vestlige tilhængere skulle adoptere hele den kulturelle pakke sammen med buddhismen. Det er dette sammensurium af tibetansk kultur og buddhisme, som mange har svært ved at fordøje.

På grund af mangelfuld forklaring opfattes selv grundlæggende buddhistiske belæringer, som tilflugt, nu teistisk. Når vi synger bønner som "Jeg tager tilflugt i Buddha.", så nævner vi knapt nok den dybere mening, sandheden om, at vores absolutte natur er Buddha. Derfor ignoreres dette. Set i det lys, er det måske ikke så underligt, at artiklens forfatter refererer til Læreren og Sanghaen som sine "tilfangetagere" i stedet for som sine befriere. Lamaernes rolle er at bringe buddhismen til vesten. Derfor har de et større ansvar for belæringerne end de vestlige elever, der er interesserede, men som ikke har et indgående kendskab til dharmen. I stedet for at gøre belæringerne tilgængelige har tibetanerne imidlertid skabt en enorm kløft til vesterlændinge. En kombination af overlegenhedsfølelse, mangel på respekt for vesterlændinge og mangel på interesse for vestlig tankegang har skabt denne kløft. I den klassiske buddhistiske analogi om patienten, lægen og kuren siges det, at lægen må finde lige den kur, der passer til den enkelte patient. Hvis de tibetanske lamaer

latterliggør deres vestlige elevers kultur og vaner, som værende "et totalt spild af tid", hvordan skal kuren så nogensinde virke? Forestiller de sig virkelig, at vesterlændinge skla have de samme belæringer som tibetanske nomader, der er analfabeter? Tibetanernes mangel på respekt for vesterlændinge er ikke noget nyt. De har en ældgammel forestilling om, at vesterlændinge er barbarere. Selv før 1959 blev mange besøgende nægtet indrejse i Tibet simpelthen, fordi de var udlændinge. Man kan ligefrem have den opfattelse, at tibetanerne selv i høj grad er skyld i, at de har mistet deres land, simpelthen på grund af deres ekstreme fremmedhad og deres foragt for og afvisning af alt fremmed som "uhelligt". Mange vesterlændinge er tiltrods herfor blevet charmeret af tibetanernes gæstfrihed og venlighed, lidet anende, at dette mere skyldes social forpligtelser end oprigtighed. Bag de fleste af de smilende ansigter gemmer sig en bevidsthed om, at du er vesterlænding. De få smil, der er oprigtige kunne meget vel være opstået i håbet om, at du kunne være en sponsor eller måske een, der kunne hjælpe med en arbejdstilladelse.

En anden af forfatterens bemærkninger, der ikke kan afvises, er: "at lamaernes klagen er så velkendt, at det får een til at gabe." Udover at se vesterlændinges interesse for dharmen som "overfladisk og vankelmødig", så ser tibetanerne det også bare som en "prøvesmagning". De glemmer helt, at Buddha netop opmuntrede til en analytisk og kritisk holdning. Jo mere, du undersøger buddhismen, jo mere vil du opdage dens storhed.

Det er også mere end ironisk, når tibetanerne stempler vesterlændinge som "materialistiske". Stræben efter materialistiske goder, er blevet en topprioritet blandt tibetanerne i almindelighed og visse lamaer i særdeleshed. Store tibetanske bosættelser konkurrerer om alt fra de største klostre til de nyeste og mest prestigefyldte bilmærker. Hvis nogle af de høje lamaer solgte deres guld- og sølvtekopholdere, kunne det brødføde hundreder af sultende etiopere i dagevis.

Det er sandt nok, at tibetanerne synes, at vesterlændinge "shopper i dharmen" og at de ikke kan holde de trantriske belæringer hemmelige. Men kan man bebrejde dem det,

når "lamaerne selv gør dharmen til et omrejsende show", der inkluderer opvisninger med sandmandalaer og lamadanse?

Det var bedre, hvis vi, hellere før end senere, kunne opdage alle tibetanernes fejltrin. Ellers risikerer vi at blive desillusionerede og at opgive dharmen. Det er bare ikke så let at opdage disse fejl.

Mange generationers erfaring med hykleri har gjort lamaerne temmelig subtile og sofistikerede. Et godt eksempel er lamaernes næsten irriterende skuespil i ydmyghed, som mange vesterlændinge falder for. De ser ikke den intense kamp bag forhængen om, hvem der får den højeste trone. Det er kommet til den yderlighed, at nogle lamaer er villige til at sidde på samme niveau som eller højere end deres egne lærere. Den slags manøvrer bliver specielt dramatiske, når der er mange mennesker tilstede, måske endda nogle potentielle sponsorer. Især taiwanesere synes at bedømme en lamsa værdi udelukkende på baggrund af rang eller mængden af "H'er" foran navnet.

Billedet af Gautama med en tiggerskål, der ydmygt går på bare fødder gennem Maghada's gader, synes at være blevet en ren myte. Lamaernes indflydelse og dominans i Tibet har ikke blot "svækket" mange sekulære aspekter i livet i Tibet, såsom kunst, musik og litteratur, som de viste ringe interesse for. Dharmen er også i nogle tilfælde blevet fornedret. Var det ikke fordi buddhismen fundamentalt set er ikke-teistisk, ja, så kunne man godt sammenligne nogle af de mere snævertsynede lamaers regeren med Talibans tyranni.

Selvom de lægger vægt på en økumenisk holdning, så opmuntrer mange lamaer faktisk til sekterisme. Det gør de ved besidderisk at vogte deres tibetanske elever og afskrække dem fra at studere belæringer fra andre traditioner. De har selvfølgelig en bekvemmelig undskyldning. Deres elever ville blot risikere at blive forvirrede. Derfor har mange tibetanske studerende fra en skole så absolut ingen viden overhovedet om andre skoler og traditioner. Alligevel tøver de ikke med at bagtale de andre. Som om det ikke var nok at behandle de tibetanske elever på denne måde, så har nogle lamaer også

trænet vesterlædinge i det sekteriske spil. Det har de haft chokerende stort held med. De har også jaloux vogtet over deres Dharmacentre i vesten, skønt mange blot er et middel til at skaffe økonomisk støtte til lamaerne og deres klostre hjemme. Deres primære interesse er ikke at støtte de vesterlædinge, der seriøst studerer dharmen.

Spørgsmålet er så, om den tibetanske buddhisme nogensinde kommer til at "fungere" i det "barbariske" vesten? Selvfølgelig vil den det. Buddhismen kunne både "importeres til" og blomstre i det dengang barbariske Tibet. Det viser, at trods mange fejltrin blandt folk og en fremmed kultur, så fungerer og gavner buddhismen i alle former for nationaliteter, køn og kulturelle baggrunde. Det virker ikke velovervejet at kassere buddhismen, som forfatteren tilsyneladende vil gøre, med henvisning til nogle få tibetaneres fejltrin og deres komplicerede og farverige kultur.

Det er vigtigt at huske, at der skulle mange årtier og flere generationers mod og hengivenhed til, før buddhismen var solidt plantet blandt tibetanerne. Hvorfor skulle vi forvente, at det ville blive anderledes i vesten?

At måle dharmens værdi ud fra et materialistisk perspektiv eller arrogant bedømme den ud fra et såkaldt objektivt perspektiv kan være farligt. Det er måske nok åbenlyst, at flyvemaskiner kan flyve og at skibe ikke synker, men hvem kan se, om et menneske er oplyst eller ej?

Vi må også være varsomme, når vi sammenligner samfundssystemer. Forfatterens kommentar om, "at den samfundsmæssige styreform i USA langt overgår Kong Trisong Detsuns styre", er ubetænksom/malplaceret. USA massakrerede tusindvis af indfødte indianere, så meget for et "demokratisk samfundssystem". Kong Trisong Detsun så til gengæld buddhismens samfundsmæssige værdi. Han bragte den til Tibet fra Indien, et land som Tibet ikke havde meget tilfælles med. Dette skete til trods for megen modstand fra bl.a. den fjendtligt indstillede Bönreligion, der går ind for dyreofringer. Var det ikke for kongens initiativ, havde Tibet måske overtaget de lokale stammers blodtørstige livsstil eller den sleske Kungfutsianistiske civilisation fra naboen Kina.

Forfatteren rammer også ved siden af med sin påstand om, at vesten "har en rigtig god forståelse for, hvad det vil sige at være en bodhisattva." Sammenligningen med begreber som humanisme og social aktivisme holder ikke. En bodhisattvas stræben transcenderer simpel sympati for "nødlidende" eller "hjælpeløse" individer. Har man den form for medfølelse, ender man uvægerligt med at blive afhængig heraf, usikker og i sidste instans egoistisk. Det sker, fordi man ender med at definere sig selv i forhold, hvor meget man har været i stand til at hjælpe. I modsætning hertil er bodhisattva'er ikke knyttet til deres hjælp eller resultaterne heraf. Deres mål er at befri væsener fra livets fælder og myten om frihed.

Man kan så spørge, hvordan en bodhisattva's adfærd så skal være? Blid? Ophøjet? Ydmyg? Asketisk? Det er let nok at fordømme lamaernes materialistiske forseelser, men tro det eller lad være, det er endnu lettere at falde for deres tilsyneladende "sunde" enkelthed. Et sådant hykleri er en universel maskerade.

Jeg kan ved mange lejligheder ikke lade være med at føle mig hyklerisk. Jeg kan sagtens se mig selv som tilhørende den type af lamaer, der har gjort forfatteren så desillusioneret. Selvom jeg har skrevet dette, ved jeg, at jeg ikke vil give afkald på nogle af mine goder. Hverken høje troner, mærkevarer eller endog 49 Rolls Royce biler, hvis nogen gav mig dem.

Det kan godt virke profant og korrump, når tilsyneladende forsagende lamaer, bor luksuriøst og nyder alle tænkelige privilegier. På samme måde tager det sig heller ikke godt ud, når en mester, der antages at være medfølelsende og viis, optræder tyrannisk og snæversynet. En simpel livsstil kan dog også være vildledende. Det lyder måske ironisk, men akkurat som nogen finder det svært at give afkald på verdslige goder, så bliver andre vanvittig bekymrede ved tanken om at skulle give afkald på deres

omhyggeligt opbyggede image som en ydmyg, forsagende "lige glad med, skør visdomsfyr."

Er det ikke formålsløst og pinefuldt, hvis man giver afkald på verdslige glæder blot for at kunne bevare et image som ydmyg og simpel? Man mister derved ikke bare en masse af verdens glæder, men man vil heller ikke være istand til at udvikle sig på den åndelige vej. Set i dette lys skulle vi nok ikke fordømme de få lamaer eller praktiserende, der forekommer verdslige, hvis de udviser lidt eller ingen selvished, når de hjælper andre. Vi skulle ære og efterligne deres totale ligegyldighed med andres mening. Deres ligegyldighed i forhold til at blive rost for simpelhed eller blive kritiseret for verdslighed. Deres mangel på interesse for at vinde elever ved at være ydmyge eller miste dem ved dårlig opførsel. I det mindste skulle vi beundre dem for ikke at være hykleriske. I modsætning til dem, føler jeg, at jeg langt fra har overvundet den falske ydmygheds hykleri og opnået ægte ligegyldighed. Afkald, ydmyghed og ikke-verdslighed er stadig de styrende principper på min vej. Det skyldes ikke, at jeg har indset indholdsløsheden i det verdslige liv. Det er kun, fordi jeg er en "tibetansk, buddhistisk lama", og fordi det er, hvad folk finder passende for en lama. Hvad folk tænker betyder tilsyneladende stadig noget for mig. Uanset hvor ofte vi dømmes, så er det altid forgæves. Ikke fordi jeg finder det umoralsk eller politisk ukorrekt at dømmes, problemet er bare, at subjektivitet er hjertet i enhver domfældelse.

- D.J. Khyentse